

RAAP-NOTITIE 4878

Plangebied Smeijerskampstraat 5 t/m 32 te Wierden

Gemeente Wierden

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek (verkennende en
karterende fase)

Archeologisch Adviesbureau

6500 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Wierden

Titel: Plangebied Smeijerskampstraat 5 t/m 32 te Wierden, gemeente Wierden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkenkende en karterende fase)

Status: eindversie

Datum: 26 augustus 2014

Auteurs: *drs. J. Holl & G. Zielman MA*

Projectcodes: WISA & WISA2

Bestandsnaam: NO4878_WISA2

Projectleiders: drs. J. Holl & G. Zielman MA

Projectmedewerkers: niet van toepassing

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummers: 60721 & 61628

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bevoegd gezag: gemeente Wierden

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2014

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Wierden heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart en mei 2014 een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennend en karterend booronderzoek) uitgevoerd in verband met sloop en nieuwbouw in de gemeente Wierden. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting vanwege zijn hoge ligging en de aanwezigheid van een plaggendeek. In het plangebied werden resten uit alle archeologische perioden verwacht.

Het inventariserend veldonderzoek bestond in eerste opzet uit een verkennend booronderzoek door middel van zes grondboringen en is in maart 2014 uitgevoerd. Op basis van de resultaten daarvan is geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen mogelijk archeologische resten zullen worden verstoord. In het plangebied werd een plaggendeek aangetroffen met hieronder een grotendeels intact (haar)podzolprofiel. Op basis van de resultaten werd aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te in de vorm van een inventariserend veldonderzoek, karterende fase, bestaande uit booronderzoek.

Bij het karterende booronderzoek, zijn verspreid over het plangebied veertien karterende boringen geplaatst. In overeenstemming met de conclusie van het verkennende booronderzoek is de bodemopbouw grotendeels intact. Tijdens het veldonderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische resten. Ten aanzien hiervan is geconcludeerd dat de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied (met name geïsoleerde kuilen en graven) niet kan worden uitgesloten, maar dat het tegen het licht van de gehanteerde methode onwaarschijnlijk is dat zich binnen de grenzen van het plangebied langdurig gebruikte nederzettingsterreinen bevinden.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van de gemeente Wierden heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart en mei 2014 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met sloop en nieuwbouw van woningen in de gemeente Wierden. Dit onderzoek diende, in het kader van een bestemmingsplanprocedure te worden uitgevoerd, omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden om een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van de veldonderzoeken was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 5 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (0,7 ha) ligt in het zuiden van de bebouwde kom van Wierden (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 28D van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000).

Plaats: Wierden

Gemeente: Wierden

Provincie: Overijssel

Plangebied: Smeijerskampstraat 5 t/m 32 te Wierden

Centrumcoördinaten: 236.789/485.958

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummers: 60.721 (verkennende fase), 61.628 (karterende fase)

1.3 Toekomstige situatie

In het plangebied zullen 28 grondgebonden woningen gesloopt worden. Hiervoor in de plaats zullen maximaal veertig appartementen gebouwd worden.

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en twee veldonderzoeken. Het veldonderzoek bestond in eerste opzet uit een verkennend booronderzoek. Een tweede onderzoeksfase bestond uit een karterend booronderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde geologische en archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- de database ARCHIS voor de waarnemingen, vondstmeldingen, onderzoeksmeldingen en AMK-terreinen in de omgeving van het plangebied (<http://archis2.archis.nl>);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Maps (maps.google.com);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; www.ahn.nl);
- het informatiesysteem DINO (www.dinoloket.nl);
- historische kaarten (www.watwaswaar.nl; www.kadaster.nl/bag);
- de gemeentelijke verwachtingskaart (Buesink e.a., 2010);
- overige literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst).

2.2 Resultaten

Zie ook figuur 2.

Huidige situatie

Binnen het plangebied staan nu 28 woningen en door het midden loopt een straat (Smeijerskampstraat). Het overige deel van het plangebied is in gebruik als tuin. Volgens het AHN draagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 11,5 m +NAP.

Uit de voor aanvang van het veldwerk uitgevoerde KLIC-melding blijkt dat diverse kabels en leidingen aanwezig zijn direct langs de Smeijerskampstraat en tussen de straat en de bebouwing (KLIC-melding 14G096547).

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie en bodem

Het plangebied bestaat geomorfologisch gezien uit gordeldekzandwelingen. Dit zijn dekzandruggen die in het Weichselien (als een gordel) rond lokale hoogtes zoals stuwwalresten zijn ontstaan. Het plangebied is niet gekarteerd op de bodemkaart 1:50.000 (Alterra, 2003). Op basis van historische kaarten (zie hieronder) lijkt een plaggendeek aanwezig te zijn. Indien dit dek dikker is dan 50 cm is sprake van hoge enkeerdgronden. Dergelijke plaggendeeken zijn in Twente doorgaans in de Nieuwe tijd ontstaan door ophoging van het bouwland met plaggemest (Buesink e.a., 2010).

Gemeentelijke verwachtingskaart

Het plangebied heeft een middelhoge archeologische verwachting op de gemeentelijke verwachtingskaart. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging op dekzandwelingen. Hoewel deze gebieden landschappelijk minder gunstig gelegen waren dan de hogere dekzandruggen en stuwwallen, zijn binnen de gemeente Wierden relatief veel resten van nederzettingen en grafvelden op deze landschappelijke eenheid aangetroffen.

AHN en luchtfoto's

Vanwege de ligging binnen de bebouwde kom kwamen uit het bestuderen van AHN-beelden en luchtfoto's geen relevante gegevens naar voren.

DINO-gegevens

Het raadplegen van digitale aardkundige gegevens via het DINO-loket van TNO-NITG heeft geen relevante informatie over de aardkundige situatie in het plangebied opgeleverd.

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

In ARCHIS zijn diverse waarneming binnen een straal van 500 m rondom het plangebied bekend.

Ca. 150 m ten oosten van het plangebied is een melding van de vondst van enkele aardewerscherven uit de Late Middeleeuwen geplaatst (ARCHIS-waarnemingen 4.924 en 4.925). Aangezien deze meldingen slechts administratief op deze locatie geplaatst zijn, is de precieze ligging onduidelijk.

Tijdens booronderzoek ca. 300 m ten zuidwesten van het plangebied is een 30-80 cm dik plaggendek aangetroffen met hieronder in enkele boringen een B-horizont en/of een oude ploeglaag (ARCHIS-onderzoeksmelding 29.040). Aan het maaiveld zijn tijdens dit onderzoek en hiervoor al door een particulier fragmenten laat-middeleeuws aardewerk aangetroffen (ARCHIS-waarnemingen 41.243 en 423.502). Tijdens een hierop volgende opgraving zijn nederzettingssporen (paalkuilen, kuilen en greppels) aangetroffen uit de Late Bronstijd/IJzertijd en Late Middeleeuwen. Het vondstmateriaal bestond overwegend uit aardewerk, met hiernaast metaal, natuursteen en bouwkeramiek. De bodemopbouw bestond uit een 20-40 cm dikke bouwvoor op een twee tot vier lagen dik plaggendek. Hieronder is op enkele locaties een podzolbodem aangetroffen en in grote delen van het plangebied een oude akkerlaag (ARCHIS-onderzoeksmelding 34.121; ARCHIS-waarneming 428.734; Van der Mark, 2009).

Ca. 100 m ten noorden van het plangebied is een booronderzoek uitgevoerd, waarbij een deels verstoorde bodem is aangetroffen. In de overige boringen is onder een verstoord pakket een podzolprofiel aangetroffen. In de top van het dekzand zijn enkele fragmenten vuursteen gevonden, waarvan één afslag mogelijk uit het Mesolithicum dateert (ARCHIS-onderzoeksmelding 57.041; Bergman, 2013).

Ca. 500 m ten zuidwesten van het plangebied is naar aanleiding van een boor- en proefsleuvenonderzoek een opgraving uitgevoerd, waarbij resten van een middeleeuws erf zijn aangetroffen. Er zijn vijf boerderijplattegronden uit de 9e tot 11e eeuw gereconstrueerd en er zijn enkele waterputten uit mogelijk de 8e eeuw aangetroffen. Behalve waterputten zijn ook kuilen, greppels en delen van een omheining gevonden. Naast grondsporen zijn aardewerkscherven, natuursteen, bouw materiaal en slakken aangetroffen. Tijdens het booronderzoek zijn bovendien enkele fragmenten ondateerbaar vuursteen gevonden (ARCHIS-onderzoeksmeldingen 5.054, 8.140 en 9.225; ARCHIS-waarnemingen 47.643, 55.894, 58.369, 401.183 en 401.185; Oude Rengerink, 2002; Prangma & Vanneste, 2005).

Ten slotte zijn tijdens twee booronderzoeken, 200 en 400 m ten noorden van het plangebied, geen archeologische resten aangetroffen (ARCHIS-onderzoeksmeldingen 27.786 en 49.333).

Historische kaarten

Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 is het plangebied in gebruik als bouwland (De Kerk Bouwlanden). Het bouwlandperceel waar het plangebied op ligt, staat als hoger gelegen terrein weergegeven op 19e-eeuwse kaarten, wat aannemelijk maakt dat hier een plaggendek aanwezig is. Deze situatie blijft tot 1921 gehandhaafd. In dat jaar is de Smeijerskampstraat gerealiseerd en zijn woningen aan weerszijden hiervan gebouwd. De huidige woningen met huisnummers 5 t/m 28 dateren uit 1921. In 1932 zijn de woningen met de huisnummers 29 t/m 32 gebouwd.

2.3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Gezien de aanwezigheid gordeldekzandwelingen, afgedekt met een plaggendek, en de relatief hoge ligging van het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting. Gezien de vondsten in de omgeving kunnen de resten uiteenlopen van kleine vuursteenvindplaatsen uit de Prehistorie tot nederzettingsterreinen uit latere perioden. Het voorkomen van nederzettingen uit de periode na de Late Middeleeuwen lijkt minder waarschijnlijk gezien de ligging op een es. Behalve nederzettingsterreinen kunnen ook restanten van grafvelden voorkomen. Vindplaatsen uit de periode vóór het Neolithicum kennen een vondststrooiing van overwegend vuursteen, met lage vondstdichtheid (< 80 vondsten per m²) en kleine omvang (< 200 m²). Vindplaatsen uit latere periode (vondststrooiing van overwegend aardewerk) kennen vaak een grotere omvang (< 500 m²). De vondstdichtheid is vaak matig hoog tot hoog (> 80 vondsten per m²), maar onder een plaggendek kan een deel verploegd zijn, waardoor de vondstdichtheid afneemt (Tol e.a., 2012).

Archeologisch vondstmateriaal wordt verwacht in de basis van het plaggendek tot in de top van het onderliggende dekzand (vanaf gemiddeld ca. 50 cm -Mv). Grondsporen tekenen zich af in de C-horizont (binnen 100 cm -Mv).

Een deel van eventuele archeologische vindplaatsen zal verstoord zijn als gevolg van in het verleden uitgevoerde woningbouw, wegaanleg en tuinrichting. Ter plaatse van de huidige tuinen zijn archeologische resten mogelijk nog deels bewaard gebleven.

3 Verkennend booronderzoek

3.1 Methodes

Het inventariserend veldonderzoek bestond in eerste opzet uit een verkennend booronderzoek. Het veldwerk is uitgevoerd op 14 maart 2014. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA, versie 3.3.

Tijdens het veldonderzoek zijn zes boringen verspreid over het plangebied geplaatst (figuur 3). Er is geboord tot maximaal 2 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn lithologisch beschreven conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). De boringen zijn met een handheld GPS ingemeten (x/y-coördinaten) en tijdens het veldwerk digitaal verwerkt in het boorbeschrijvingssysteem van RAAP (Deborah 2; zie bijlage 1). Van alle boringen is de hoogte aan de hand van AHN-beelden bepaald. Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In het plangebied is een plaggendek aangetroffen met hieronder een haarpodzol. Het plaggendek bestaat uit donkergrijs, matig fijn, matig humeus zand. Vanaf 50-80 cm -Mv wordt het plaggendek sterk humeus/venig en de onderste decimeters bevatten vaak lichtgrijze zandbrokken (brokken E-horizont). Het plaggendek heeft een dikte variërend van 80 tot 110 cm. De bovenste decimeters zijn in enkele boringen verstoord. In de boringen 2, 4 en 6 is onder het plaggendek een 10-20 cm dikke bruingrijze menglaag aangetroffen, waarin de A-, E- en B-horizont door ploegen vermengd zijn geraakt.

In de boringen 1 en 5, is, op 110-120 cm -Mv, nog een E-horizont aanwezig (uitspoelingslaag), bestaande uit een ca. 20 cm dikke laag lichtbruingrijs, matig fijn, zwak siltig zand met gebleekte korrels. In boring 5 is de bovenste 5 cm van deze laag volledig uitgeloozd en witgrijs van kleur. In de overige boringen is deze horizont geheel opgenomen in het plaggendek. Hieronder bevindt zich een 10-20 cm dikke B-horizont (inspoelingslaag), bestaande uit bruin, ijzerhoudend, matig fijn, enigszins verkit zand. In boring 5 bevat de B-horizont relatief veel humus. In de boringen 3 en 6 bevindt de B-horizont zich direct onder het plaggendek of menglaag, op 100-140 cm -Mv. In de overige boringen is deze laag opgenomen in het plaggendek.

Onder de B-horizont, en waar deze ontbreekt onder het plaggendek, bevindt zich een geelbruine laag met humusvlekken, de BC-horizont, na ca. 20 cm overgaand in de (licht)gele C-horizont. De

C-horizont bevindt zich op een diepte variërend tussen 100 en 190 cm -Mv. Dit verschil valt deels te wijten aan verschillen tussen de dikte van het podzolprofiel (het diepteverschil tussen de top van de E- en C-horizont bedraagt 40 cm in boring 1 en 70 cm in boring 5). Er lijkt echter ook sprake van een hoogteverschil in het oorspronkelijke dekzandrelief, waarbij het dekzand in het westen relatief diep ligt. Op deze locatie lijkt een voormalige depressie aanwezig, wat verklaart waarom de podzol in boring 5 sterker ontwikkeld is (sterk uitgelopen E-horizont en humeuze B-horizont).

Archeologie

In het plangebied zijn geen archeologische resten aangetroffen. Het onderzoek was echter, vanwege de verkennende aard, niet direct geschikt voor het opsporen hiervan. Gezien het intacte plaggendek en de grotendeels intacte bodem hieronder is de verwachting dat eventuele archeologische resten nog goed bewaard zijn gebleven. Vooral in het zuiden en oosten worden archeologische resten verwacht, aangezien het dekzand hier ondieper ligt dan in het westen. Mogelijk was het westen, vanwege de ligging in een depressie, minder geschikt voor bewoning. Dit sluit echter de aanwezigheid van (perifere) archeologische resten niet uit.

Over het algemeen wordt gesteld dat booronderzoek weinig geschikt is voor het opsporen van archeologische resten onder een plaggendek. In dit geval is een dergelijk onderzoek echter wel geschikt, aangezien een groot deel van het podzolprofiel nog intact is en eventuele resten daarom relatief weinig beïnvloed zullen zijn door ploegen. Een eventuele vondstlaag wordt verwacht aan de basis van het plaggendek, in een eventuele menglaag, en in de top van het dekzand, vanaf gemiddeld 80 cm -Mv. Een eventueel sporenniveau wordt verwacht in de top van de BC-horizont, op een diepte variërend van 80 (zuiden) tot 165 cm -Mv (westen).

Conclusie

Op basis van het bureauonderzoek en het verkennend booronderzoek werd geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen mogelijk archeologische resten zullen worden verstoord. In het plangebied is een plaggendek aangetroffen met hieronder een grotendeels intact (haar)podzolprofiel. Vooral in het zuiden en oosten worden archeologische resten verwacht, aangezien het dekzand hier ondieper ligt dan in het westen. Mogelijk was het westen, vanwege de ligging in een depressie, minder geschikt voor bewoning. Ook hier kunnen echter perifere resten voorkomen. Een eventuele vondstlaag wordt verwacht aan de basis van het plaggendek, in een eventuele menglaag, en in de top van het dekzand, vanaf gemiddeld 80 cm -Mv. Een eventueel sporenniveau wordt verwacht in de top van de BC-horizont, op een diepte variërend van 80 (zuiden) tot 165 cm -Mv (westen).

4 Karterend booronderzoek

4.1 Methodes

Op basis van de resultaten van het bureau- en verkennend booronderzoek is aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten in het plangebied. Geadviseerd werd om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een inventariserend veldonderzoek, karterende fase, bestaande uit booronderzoek. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA, versie 3.3. De aanbeveling van RAAP was om in een 20 x 25 m grid met een 15 cm Edelmanboor te boren.

Het karterende booronderzoek is uitgevoerd op 14 mei 2014. Door de nog aanwezige bebouwing, deels bewoonde huizen en kabels en leidingen in de Smeijerskampstraat konden de veertien boringen (20 boringen per hectare) niet exact in dit grid geplaatst worden. Daarom zijn ze zo gelijkmatig mogelijk over het plangebied verspreid (figuur 4). De basis van het plaggendek, een eventuele menglaag, E-, en B- en BC horizont zijn gezeefd over een 4 mm zeef. De gehanteerde methode komt overeen met de brede zoekoptie (E1) uit de leidraad karterend booronderzoek (Tol e.a., 2004: 38). Deze methode levert minimaal 75% opsporingskans voor nederzettingen met een archeologische laag (omvang vanaf 375 m²) en voor nederzettingen met een matig-hoge en hoge vondstdichtheid (omvang vanaf 500 m²) of meer (Tol e.a., 2004: 40). Daarmee is de methode geschikt voor het opsporen van de meeste nederzettingen in dit gebied (zie § 2.3).

4.2 Resultaten

Geologie en bodem

De bodemopbouw komt grotendeels overeen met de resultaten van het verkennende booronderzoek. In het plangebied is een plaggendek aanwezig, met daaronder veelal een intacte haarpodzolbodem. In het noordwesten van het plangebied (boringen 7, 8 en 14) werd de in hoofdstuk 3 genoemde menglaag (boringen 1 en 5) aangetroffen. Deze menglaag bestaat uit bruingrijs zand met brokken B- of E horizont en bevatte geelbruin baksteenpuin uit de Nieuwe tijd (boring 8). De laag daarboven, (lichtbruingrijs, matig fijn, zwak siltig zand met gebleekte korrels) is daarom als de uitgeloopte basis van het plaggendek geïnterpreteerd (en niet als E-horizont, zoals in het verkennende booronderzoek). Afgezien van verstoringen veroorzaakt door recente bodemingrepen (boringen 9 en 13 resp. 1,5 en 2,2 m -Mv) is de bodem meestal niet dieper verstoord dan tot in de B-horizont, in één boring is nog een restant van de E-horizont waargenomen. De basis van het plaggendek bevindt zich in het noordwesten ca. 0,5 m dieper dan de rest van het plangebied (figuur 4). De aanwezigheid van puin in de menglaag (boring 8) en kolenslak in het plaggendek (boringen 8, 13 en 17) zijn aanwijzingen dat het plaggendek relatief laat in de Nieuwe tijd (waarschijnlijk 18e of 19e eeuw) gevormd is.

Archeologie

In de bruingrijze menglaag onder het plaggendek werd een ca. 1 cm groot, wit uitgeslagen, gecraqueleerd (blijkbaar verbrand) brokje vuursteen gevonden (boring 8, diepte 1,1-1,2 m -Mv). De menglaag bevatte daarnaast een fragment puin (boring 8) en een enkel fragmentje houtskool (boring 7). Het herhalen van boring 8 op ca. 1 m ten westen daarvan (incl. het zeven van het traject 0,7 en 1,5 m -Mv over een maaswijdte van 2 mm) leverde geen aanvullende archeologische indicatoren op. Bij nadere beschouwing is dit vuursteenfragment niet als artefact, maar als een op natuurlijke wijze gespleten en verbrand fragment geïnterpreteerd. De basis van het plaggendek bevatte namelijk in meerdere boringen kleine (fragmentjes van) gepatineerde, afgeronde fragmenten vuursteen, die op natuurlijke wijze zijn gevormd. Het verbrande vuursteen wordt daarom niet als aanwijzing voor bewoning in de Prehistorie opgevat.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

De resultaten van het karterend booronderzoek bevestigen grotendeels de conclusies van het bureau- en verkennend onderzoek (zie hoofdstuk 3). Het plaggende en onderliggende haarpodzolbodem zijn tijdens het veldwerk aangetroffen. De bodemopbouw is grotendeels intact, de verstoringen reiken veelal tot in de B- horizont. Tijdens het karterend booronderzoek zijn geen fossiele cultuurlagen, vondsten of andere aanwijzingen gevonden die wijzen op de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Daarmee kan de aanwezigheid van archeologische resten (met name geïsoleerde kuilen en graven) niet worden uitgesloten, maar tegen het licht van de gehanteerde methode is het onwaarschijnlijk dat binnen de grenzen van het plangebied langdurig gebruikte nederzettingsterreinen bevinden.

5.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Wierden een selectiebesluit.

Literatuur

- Alterra**, 2003. *De Bodemkaart van Nederland 1:50.000 digitaal*. Wageningen.
- Bergman, W.A.**, 2013. Wierden, plangebied De Klomphof; bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennende en karterende fase). *BAAC-rapport V-13.0120/V-13.0197*. Deventer.
- Buesink, A., Tolboom, M.A. & H.M.M. Geerts**, 2010. Gemeente Wierden; archeologische inventarisatie en verwachtingskaart. *BAAC-rapport V-09.0172*. Deventer.
- Mark, R. van der**, 2009. Wierden, Zuid Esweg; inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. *BAAC-rapport A-09.0057*. 's-Hertogenbosch.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104L: classificatie van onverharde grondmonsters*. Delft.
- Oude Rengerink, J.A.M.**, 2002. Rijksweg 35/36 Wierden-Almelo: een inventariserend archeologisch onderzoek. *RAAP-rapport 846*. Amsterdam.
- Prangma, N.M. & H. Vanneste**, 2005. Middeleeuwse bewoning in Huurne, gemeente Wierden; definitief archeologisch onderzoek in het tracé van de A35 bij Wierden. *ADC-rapport 473*. Amersfoort.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen**, 2004. *Leidraad inventariserend veldonderzoek; deel: karterend booronderzoek*. Gouda.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARCHEologisch Informatie Systeem
DINO	Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NITG	Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
TNO	Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. De ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Het plangebied geprojecteerd op divers kaartmateriaal (schaal 1:25.000).

Figuur 3. Boorpuntenkaart.

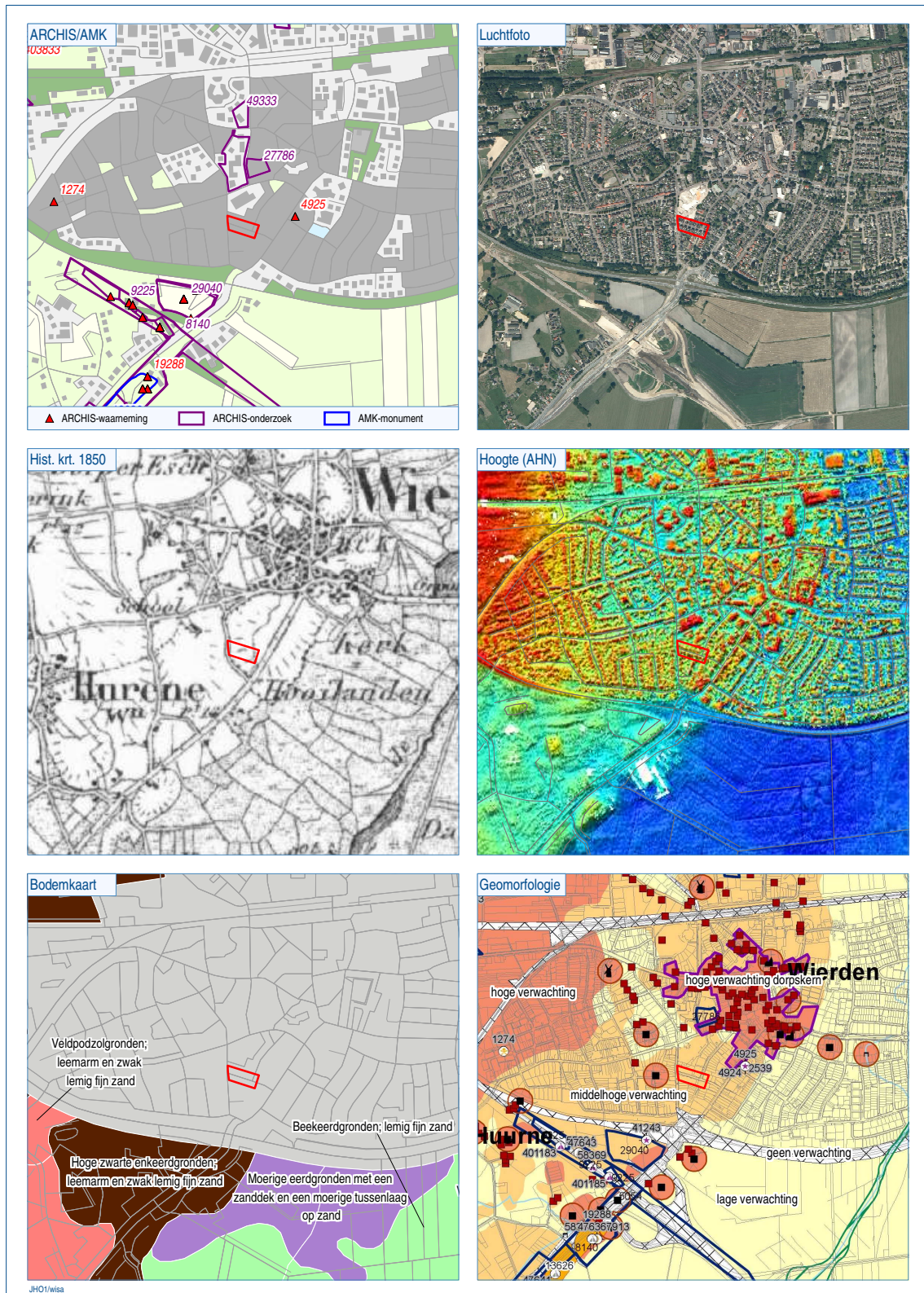
Figuur 4. Resultaten karterend booronderzoek.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

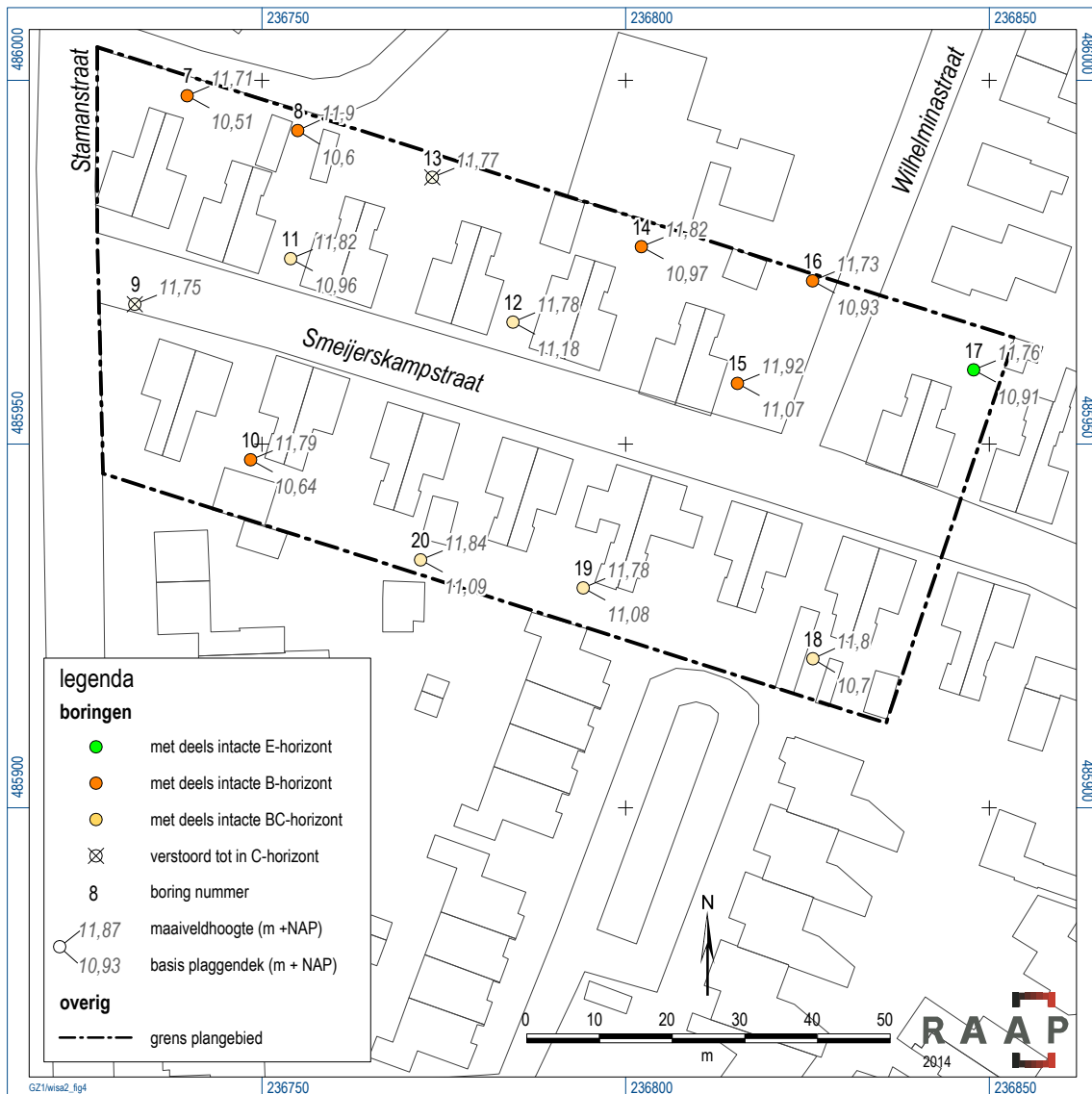
Figuur 1. De ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Het plangebied geprojecteerd op divers kaartmateriaal (schaal 1:25.000).

Figuur 3. Boorpuntenkaart.

Figuur 4. Resultaten karterend booronderzoek.

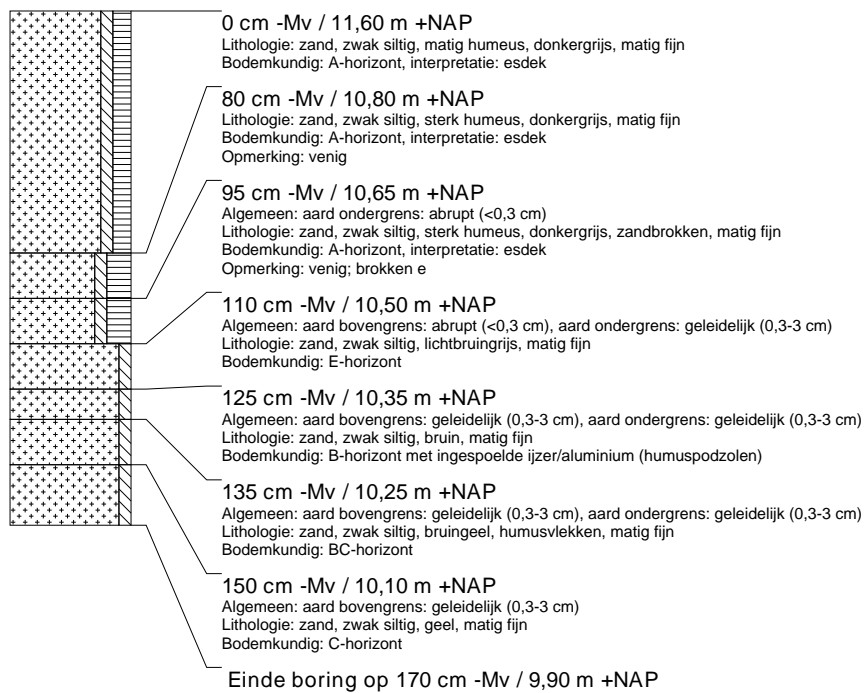
Geologische perioden			Archeologische perioden					
Tijdvak	Chronozone	Datering	Tijdperk	Datering				
Holoceen	Laat Subatlanticum	1150 na Chr.	Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			1795		
			Nieuwe tijd	B	1650			
	A	1500						
	Vroeg Subatlanticum	0	Middeleeuwen	Laat		1250		
				Vol		1050		
				Vroeg	Ottoons	900		
			Karolingisch		725			
			Merovingisch laat		525			
			Romeinse tijd	-450 voor Chr.	Laat		270	
	Midden	70 na Chr.						
	Vroeg	15 voor Chr.						
	Subboreaal	-3700	IJzertijd	Laat		250		
				Midden		500		
				Vroeg		800		
			Bronstijd	Laat		1100		
Midden				1800				
Vroeg				2000				
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)			Laat		2850			
			Midden		4200			
			Vroeg		4900/5300			
Atlanticum	-7300	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat		6450			
			Midden		8640			
			Vroeg		9700			
Boreaal	-8700	Pleistocene	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat		12.500		
				Jong B		16.000		
Jong A				35.000				
Midden				250.000				
Oud								
Preboreaal	-9700			Weichselien	Laat Glaciaal	Late Dryas	11.050	
						Allerød	11.500	
						Vroege Dryas	12.000	
						Bølling	12.500	
						Vroegste Dryas	13.500	
					Vroeg Glaciaal	Midden	Denekamp	30.500
							Hengelo	60.000
							Moershoofd	71.000
						Vroeg	Odderade	114.000
		Brørup	126.000					
			236.000					
Eemien	241.000							
Saalien II	322.000							
Oostermeer	336.000							
Saalien I	384.000							
Belvédère/Holsteinien	416.000							
Glaciaal x	463.000							
Holsteinien								
Elsterien								

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

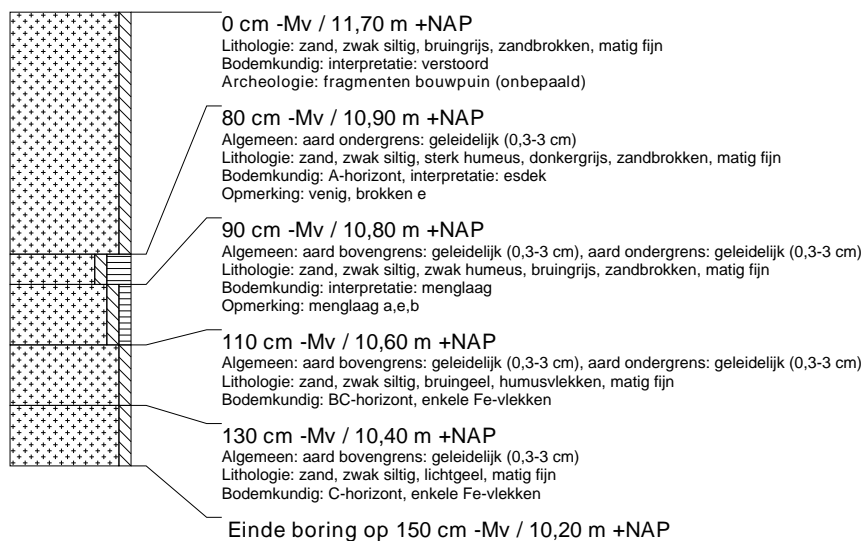
boring: WISA-1

beschrijver: JH, datum: 14-3-2014, X: 236.847, Y: 485.962, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,60, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierdn, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

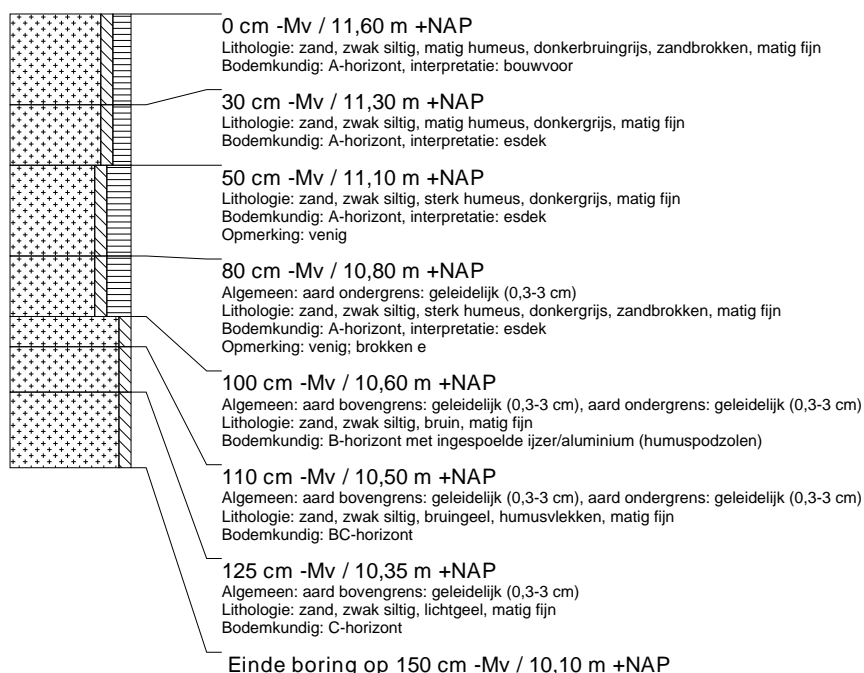
boring: WISA-2

beschrijver: JH, datum: 14-3-2014, X: 236.818, Y: 485.923, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,70, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierdn, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

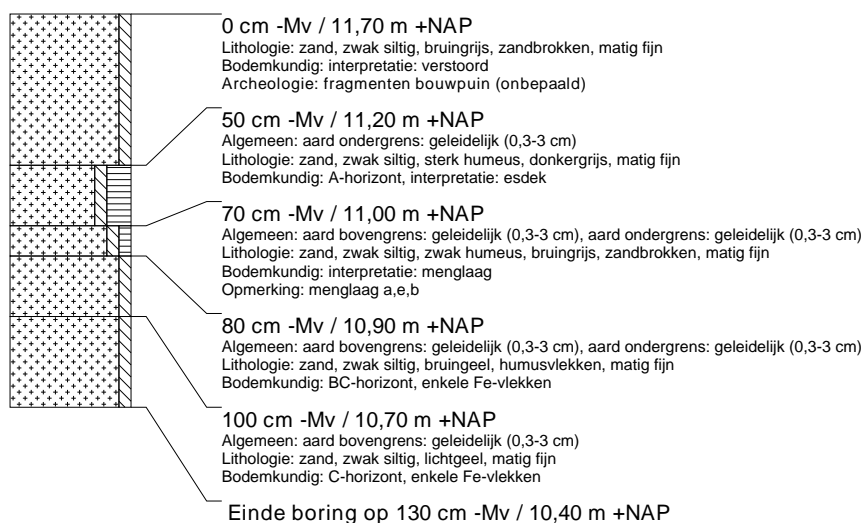
boring: WISA-3

beschrijver: JH, datum: 14-3-2014, X: 236.808, Y: 485.974, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,60, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

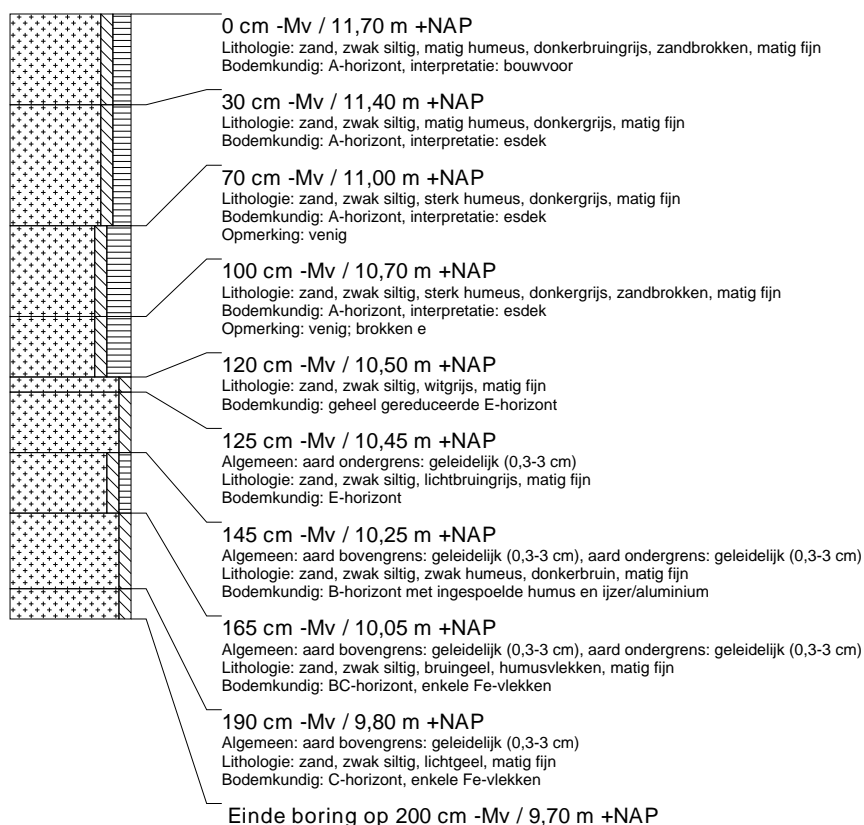
boring: WISA-4

beschrijver: JH, datum: 14-3-2014, X: 236.773, Y: 485.936, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,70, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

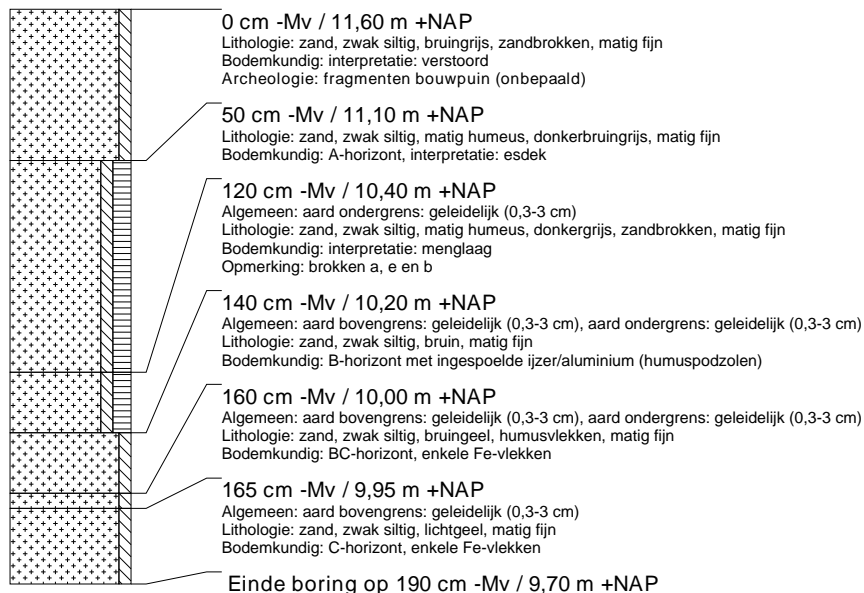
boring: WISA-5

beschrijver: JH, datum: 14-3-2014, X: 236.752, Y: 485.987, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,70, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierdn, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

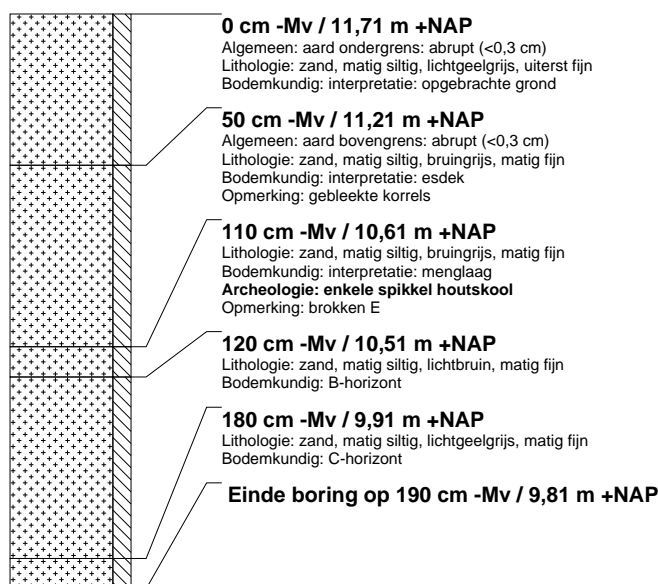
boring: WISA-6

beschrijver: JH, datum: 14-3-2014, X: 236.748, Y: 485.948, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,60, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierdn, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

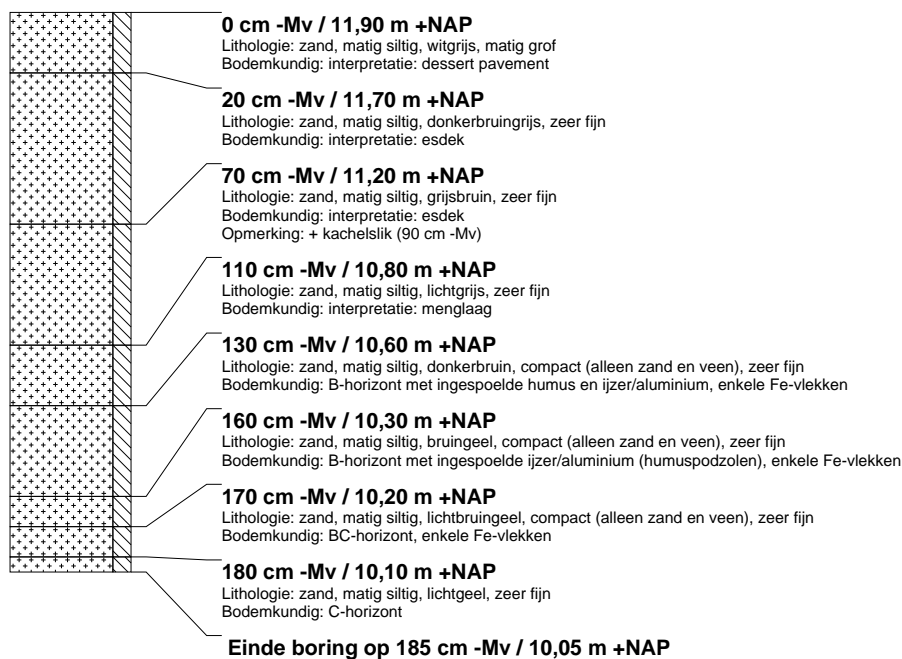
boring: WISA2-7

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.739,71, Y: 485.997,91, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,71, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

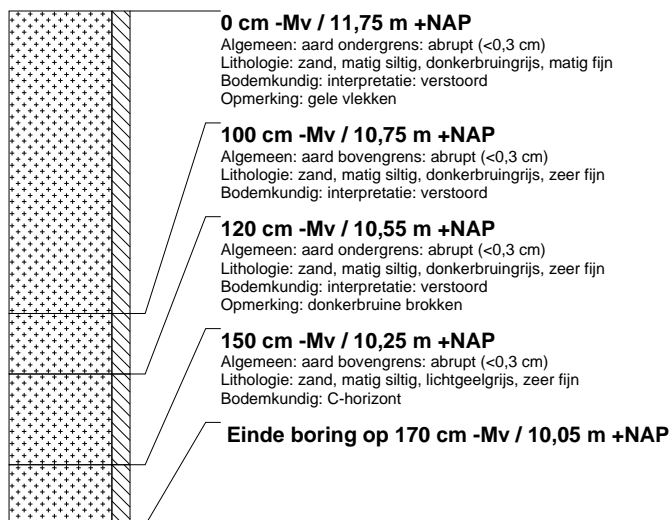
boring: WISA2-8

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.754,92, Y: 485.993,11, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,90, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

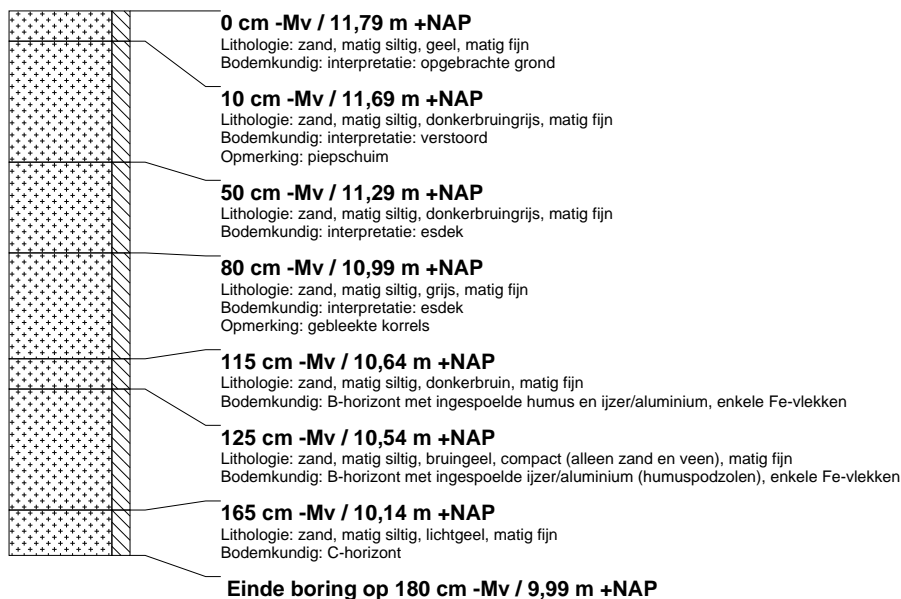
boring: WISA2-9

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.732,53, Y: 485.969,22, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,75, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

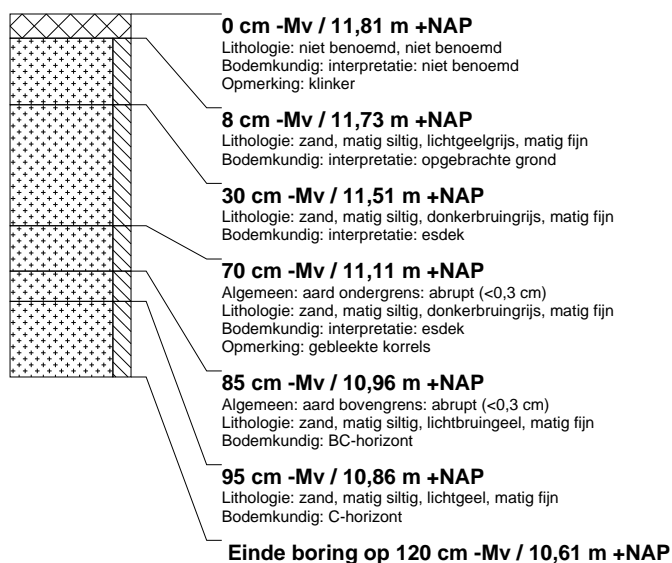
boring: WISA2-10

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.748,44, Y: 485.947,83, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,79, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

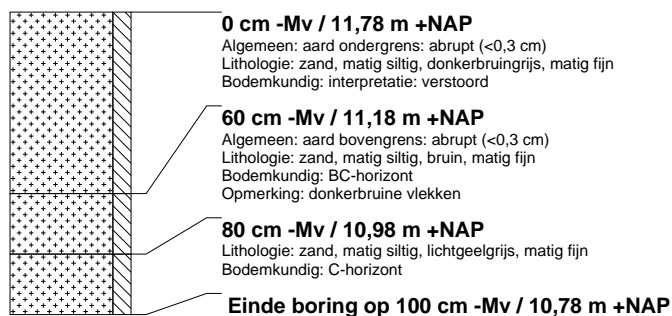
boring: WISA2-11

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.753,96, Y: 485.975,48, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,81, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

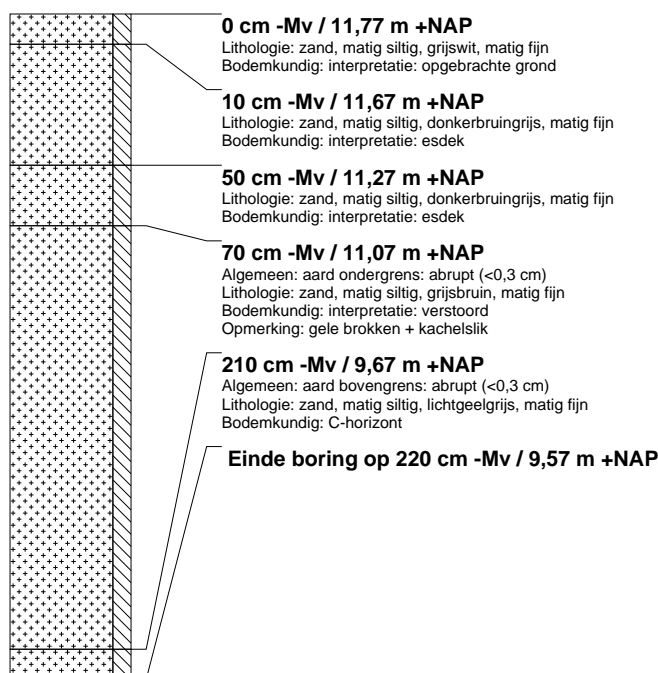
boring: WISA2-12

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.784,52, Y: 485.966,79, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,78, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

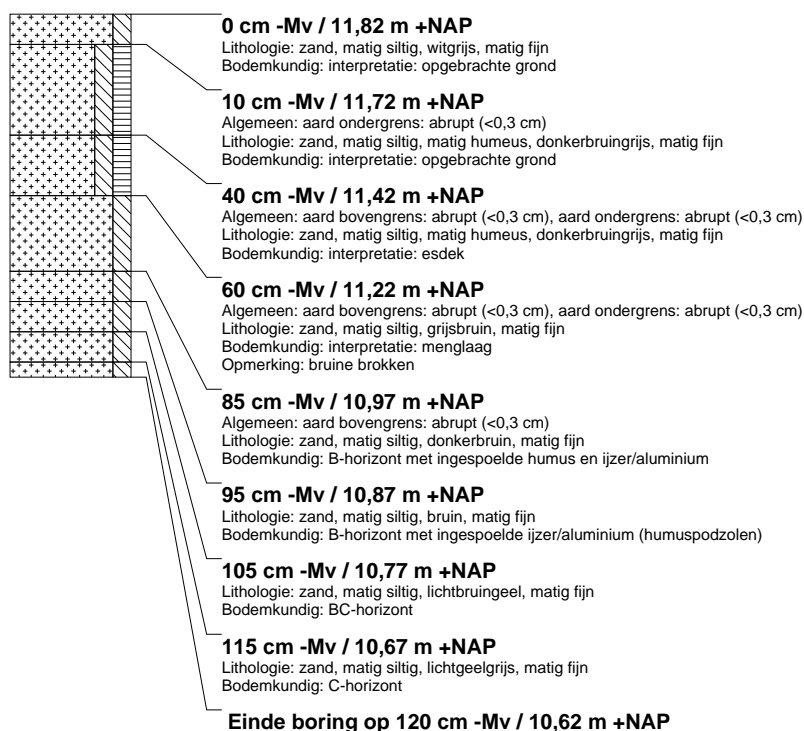
boring: WISA2-13

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.773,44, Y: 485.986,67, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,77, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: WISA2-14

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.802,18, Y: 485.977,14, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,82, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

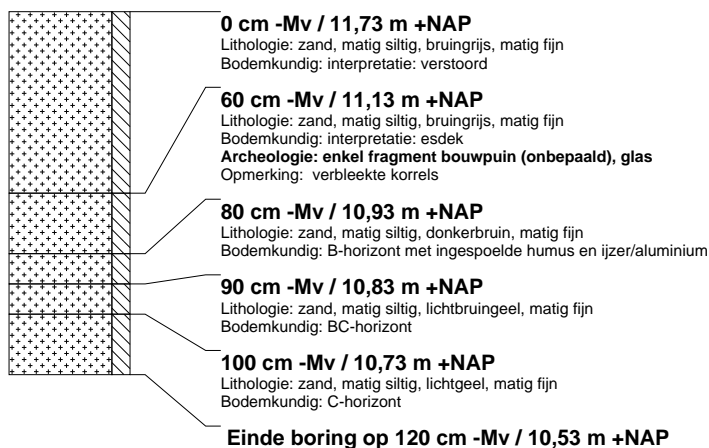
boring: WISA2-15

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.815,38, Y: 485.958,35, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,92, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

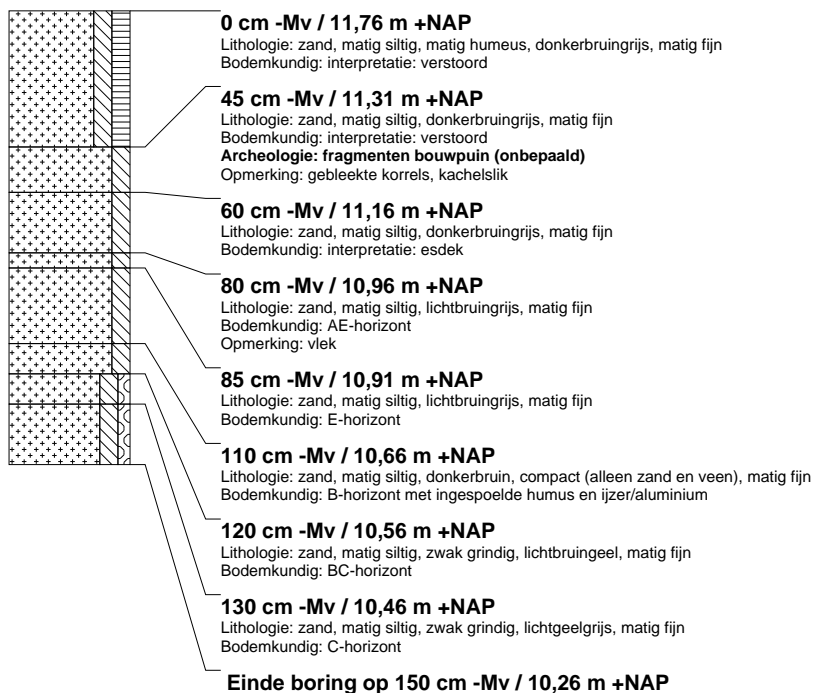
boring: WISA2-16

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.825,72, Y: 485.972,43, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,73, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

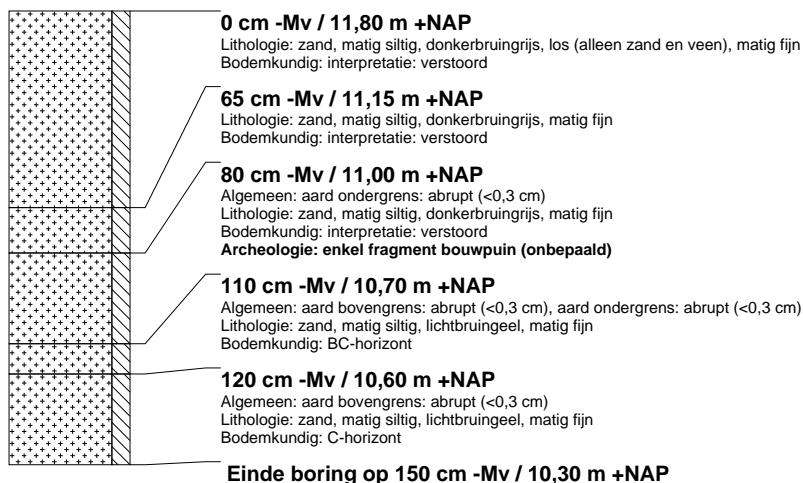
boring: WISA2-17

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.847,85, Y: 485.960,20, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,76, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

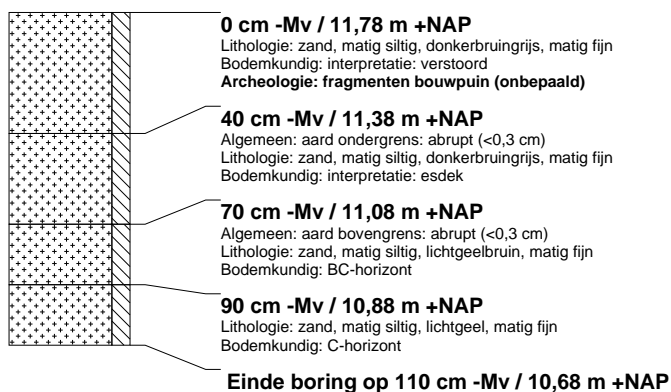
boring: WISAS2-18

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.825,75, Y: 485.920,49, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,80, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: WISAS2-19

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.794, Y: 485.930, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,78, precisie hoogte: 1 mm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

boring: WISAS2-20

beschrijver: GZ, datum: 14-5-2014, X: 236.771,83, Y: 485.934,09, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 28D, hoogte: 11,84, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Wierden, plaatsnaam: Wierden, opdrachtgever: Gemeente Wierden, uitvoerder: RAAP Oost

